

Lan Đực hay Lan Cái?

Với đề tài “Lan Đực hay Lan Cái?”, cô Lê Liên đã làm cho nhiều người thắc mắc không hiểu thực hay hư và đã làm cho cuộc hội thảo ngày 16-12-17 vừa qua thực là sôi nổi.

Là một hội viên lâu năm của hội cho nên kinh nghiệm nuôi trồng của cô Liên ắt không phải là chuyện thiếu sót. Cùng với trường hợp của cô cũng có nhiều người gặp phải y như vậy nên nảy sinh ra ý nghĩ có phải là có cây lan đực và cây lan cái hay không?

Cô cho biết đã mua một chậu lan không bằng tên từ 6-7 năm nay. Cây lan xum xuê tươi tốt, nảy nở nhanh chóng và đã tách ra thành nhiều chậu. Cô đã để cây ở ngoài vườn, từ nơi có nắng đến độ cháy lá và cũng có cây để vào chỗ tương đối rợp mát. Cô bón phân theo kinh nghiệm của những người đi trước, nghĩa là bón bằng phân 20-20-20 vào mùa Xuân-Hè sau đó đổi sang 10-30-20 vào mùa Thu, nhưng cây lan vẫn trơ trơ cùng tuế nguyệt không chịu ra hoa. Nhìn vào cấu trúc thân, lá của cây lan, cô biết đây là một giống *Oncidium* hay *Odontoglossum* gì đó.

Căn cứ vào tấm hình dưới đây chúng ta nhận thấy chậu lan bên tay trái ánh nắng vàng xanh đầy đủ cho lan ra hoa, chậu lan bên phải có thể là thiếu nắng. Nhìn kỹ vào tấm ảnh mới chụp vào tháng 12, chúng ta thấy giả hành còn quá nhỏ, khó lòng có hoa vào mùa Xuân tới.

Cách đây vào khoảng 20 năm, một ông Mỹ già, hội viên hội hoa lan Orange County Orchid Society bán nhà dọn sang tiểu bang Missouri cho gần con cái. Trong số lan ông ta bán, có khoảng 15 cây không có tên vừa trồng trong chậu 5 gallons, vừa cột trên thân cây. Cây nào cây nấy khỏe mạnh và giá chỉ có \$5 một cây.

Hỏi hoa màu gì? Ông ta nói hình như hoa màu vàng và ông ta đã nuôi 4-5 năm, cây quá lớn nên đã chia năm xẻ bảy mà vẫn không chịu hoa. Thấy quá rẻ, tôi mua luôn 4 cây, mang về cho ông bạn một cây, nhưng 2 năm sau những chậu lan của tôi cũng rơi vào tình trạng kể trên.

Hỏi thăm ông bạn, ông khoe năm nào cũng có 4-5 dò hoa đẹp đẽ và hiện nay đang có hoa. Tôi tức tốc lái xe lại xem và nhận ra đó là cây *Oncidium sphacelatum*. Cây lan này bị bỏ lẩn lóc ngoài sân gần mấy chậu Cymbidium chỉ còn vài gốc trơ trọi, chứng tỏ chủ nhân không phải là người biết thương hoa, tiếc ngọc gì cả. Ai cho hoa thì nhận nên đã bỏ rơi không thèm chăm nom, tưới bón, thế mà cây *Oncidium sphacelatum* vẫn ra hoa chứng tỏ cây này không cần chăm sóc quá kỹ.

Vào Internet tìm hiểu thêm mới biết rằng cây lan này thường mọc ở vùng Trung Mỹ như Mexico, Guatemala, Belize, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Costa Rica, Venezuela và nở hoa vào mùa Xuân.

Đây cũng là một giống lan có thể mọc thành một khóm có kích thước rất lớn (specimen) trong một thời gian ngắn.

Căn cứ vào sự kiện kể trên và theo kinh nghiệm của nhiều người đã tỏ bày trên mạng, khi nuôi trồng cây *Oncidium sphacelatum* chúng ta cần chú ý mấy điểm sau:

- Lan ưa chậu chật hẹp, rễ phải bó lại (root bound) mới ra hoa.
- Lan không cần bón nhiều phân, phải ngưng bón phân vào cuối mùa Thu.
- Nếu tiếp tục tưới bón vào mùa Đông, lan sẽ không ra hoa. Đây là thời gian lan cần phải khô ráo để chuẩn bị ra hoa vào mùa Xuân.
- Nên thay chậu vào mùa Xuân, nếu quá muộn, giả hành còn nhỏ cũng không thể nào có hoa được.

Già hành cỡ nhỏ

Già hành cỡ lớn

Còn việc có lan đực, lan cái hay không, khó lòng mình định rằng có hay không.

Chúng ta đều biết rằng đa số các bông hoa lan đều có đủ cả nhị đực và nhị cái ở trong một bông hoa, khác hẳn với hoa cam, hoa bưởi có hoa đực và hoa cái riêng biệt. Riêng 2 loài *Catasetum* và *Cynoches* khi ra hoa, phần đông 90% là hoa đực. Nhưng lại có những cây khi ra hoa, trong một chùm chỉ ra toàn là hoa đực hay toàn là hoa cái. Trường hợp này thường xảy ra khi vào mùa nở hoa, khí hậu lại nóng nực và ánh nắng quá nhiều, cây lan sẽ nở toàn hoa cái và những bông hoa cái đều có hình dáng giống như nhau, nên không thể nào nhận diện được đó là giống lan nào. Nhưng cũng có trường hợp có cây ra cả hoa đực lẫn hoa cái hoặc ra bông hoa nửa đực nửa cái cùng chung một chùm.

Hoa đực

Hoa cái

Hoa đực

Lương tính

Hoa cái